

Research Article

Studying factors affecting the occurrence of murder: Metasynthesis of researches from 1998 to 2021

T. Ashairi^{1*}, T.Jahanparvar², E. Abbasi³, M. Bazgir⁴

1*. Faculty member, Department of History and Sociology, Faculty of Social Sciences, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabili, Iran. Corresponding Email: t.ashayeri@uma.ac.ir

2. PhD student in Cultural Sociology, Faculty of Social Science Communication & Media, Islamic Azad University of Tehran, Tehran, Iran.

3. Associate Professor and Faculty Member, Social Science, Payame nour Tehran, Tehran, Iran.

4. M.A.Cultural Studies, University of Kashan.

Abstract

Murder; killing and depriving another human being with any motive is considered as a violent social crime. The purpose of this research is to study the factors affecting the occurrence of murder and provide socio-cultural solutions. The research method is meta-composite and its statistical population was 38 case studies (quantitative + qualitative) in full and deliberate form in the period of 1998-2021. The results show that 1. cultural index (tribal, value and attitudinal factors) 2. economic (difference, gap and structural factors); 3. Social (climatic-environmental, interactive, profile factors, family institution, addiction, capital, social, structural and normative control); 4. Psychological-personality and 5. Demographic (socio-economic base, age, gender, marital status, employment status, ethnicity, education level, place of residence, size of family population, place of birth, time and season of the incident) were effective in the occurrence of murder. In Iranian society is transitioning from traditional conditions (lifestyle) to modern conditions (individualism and social modernization) and due to the lack of coordination of social institutions (value-institutional conflict), class divide, social failure and social disorganization, the society has a distorted function and conditions. Anomic (accumulation of socio-economic pressures) and as a result of the lack of coordination of the society with the new conditions and solving the needs of the society (unbalanced development, social conflict, cultural chaos, disorder of the family institution, economic pressure on social classes, feeling of injustice and relative deprivation), murder has also increased. In other words, murder is an individual behavior, but it is a social action that the conditions of society (the above five factors) facilitate the grounds for committing murder.

Keywords: social disorganization, intentional and unintentional murder, social issues, honor issues

Citation: Ashairi, T., Jahanparvar, T., Abbasi, E., Bazgir, M. (2022). Studying factors affecting the occurrence of murder: Metasynthesis of researches from 1998 to 2021. *Journal of Social Psychology*, 10(64), 1-16.

مطالعه عوامل مؤثر بر وقوع قتل: فرا ترکیب پژوهش‌های بازه زمانی ۱۳۷۷ الی ۱۴۰۰

طاها عشایری^{۱*}، طاهره جهان پرور^۲، الهام عباسی^۳، مصطفی بازگیر^۴

۱. هیئت علمی گروه تاریخ و جامعه‌شناسی دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه محقق اردبیلی، نویسنده مسئول: t.ashayeri@uma.ac.ir
۲. دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی فرهنگی دانشکده علوم اجتماعی ارتباطات و رسانه دانشگاه آزاد اسلامی تهران مرکزی.
۳. هیات علمی گروه علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
۴. کارشناسی ارشد مطالعات فرهنگی، دانشگاه کاشان.

چکیده

قتل؛ کشتن و سلب جان انسانی دیگر با هر انگیزه‌ای است که جزء جرائم خشن اجتماعی محسوب می‌شود. هدف این پژوهش مطالعه عوامل مؤثر بر وقوع قتل و ارائه راهکارهای اجتماعی-فرهنگی است. روش تحقیق از نوع فراترکیب بوده و جامعه آماری آن ۳۸ تحقیق موردی (کمی+کیفی) به صورت تمام شماری و تعددی در بازه زمانی ۱۳۷۷ الی ۱۴۰۰ بوده است. نتایج نشان می‌دهد که ۱. شاخص فرهنگی (عوامل طایفه‌ای، ارزشی و نگرشی) ۲. اقتصادی (عوامل اختلاقی، شکافی و ساختاری)؛ ۳. اجتماعی (عوامل اقلیم-محیطی، تعاملی، پروفایلی، نهاد خانواده، اعتیاد، سرمایه، کنترل اجتماعی، ساختاری و هنجاری)؛ ۴. روانی-شخصیتی و ۵. جمعیت‌شناختی (پایگاه اقتصادی-اجتماعی، سن، جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت شغلی، قومیت، سطح تحصیلات، محل سکونت، حجم جمعیت خانواده، محل تولد، زمان و فصل واقعه) در وقوع قتل مؤثر بوده است. جامعه ایران در حال گذار از شرایط سنتی (سبک زندگی) به مدرن (فردگرایی و نوسازی اجتماعی) بوده و به دلیل عدم هماهنگی نهادهای اجتماعی (ستیز ارزشی-نهادی)، شکاف طبقاتی، ناکامی اجتماعی و بی‌سازمانی اجتماعی، جامعه دچار کژ کارکرد و شرایط آنومیک (انباشت فشارهای اجتماعی-اقتصادی) شده و در اثر عدم هماهنگی جامعه با شرایط جدید و حل نیازهای جامعه (توسعه ناموزون، تضاد اجتماعی، آشفتگی فرهنگی، نابسامانی نهاد خانواده، فشار اقتصادی روی طبقات اجتماعی، احساس بی‌عدالتی و محرومیت نسبی)، قتل نیز افزایش یافته است. به تعبیری، قتل رفتاری فردی، اما کنشی اجتماعی است که شرایط جامعه (عوامل پنج‌گانه فوق)، زمینه‌های اقدام به قتل را تسهیل می‌کنند.

کلمات کلیدی: بی‌سازمانی اجتماعی، قتل عمد و غیر عمد، مسائل اجتماعی، مسائل ناموسی

مقدمه

قتل در دهه‌های ۱۹۴۰ و ۱۹۵۰، جزئی از مسئله اجتماعی مهم و قابل بررسی مطرح گردید (سازمان ملل متحد، اداره مبارزه با مواد مخدر، ۲۰۱۳: ۴۰). قتل از جرائم وخیم^۱ (جهانگیر، ۱۳۸۱؛ ده باغی، ۱۳۸۷) و جزء آسیب اجتماعی است که باعث نابودی دیگری می‌شود (عبدی، ۱۳۶۷: ۲۰). قتل، شدیدترین نوع جرم و سلب عمدی حیات از یک انسان زنده است (نجفی و همکاران، ۱۳۹۴). وقوع قتل، ریشه اجتماعی-فرهنگی دارد (زارع و زندی لک، ۱۳۹۰) و امنیت و توسعه جامعه را دچار اختلال می‌کند (انصاری، ۱۳۸۰: ۱۳۲). قتل از خطرناک‌ترین و خوفناک‌ترین و در عین حل کمیاب‌ترین نوع خشونت است. در سطح جهان بین سال ۲۰۱۹ الی ۲۰۲۰، نرخ قتل حدود ۳۰ درصد افزایش یافته است (هوبارد^۲، ۲۰۲۰: ۲) و روی توسعه اقتصادی، امنیت روانی، تعامل قومی و کیفیت زندگی شهروندان تأثیر منفی گذاشته است (گزارش دفتر سازمان ملل متحد در مورد مواد مخدر و جنایت^۳، ۲۰۱۹). قتل از دیدگاه اندیشمندان کنش متقابل نمادین، ریشه در عدم تفاهم و درک متقابل (نیازی و عشایری، ۱۳۹۶)، از منظر تئوری تضاد، ریشه در رقابت اجتماعی، ناسازگاری اجتماعی-فرهنگی و فشار اجتماعی (ریتزر، ۱۳۹۴؛ صدیق سروستانی، ۱۳۸۸) و از منظر کارکردگرایان، علت قتل، در اختلال کارکردی نهادهای اجتماعی است و افرادی که آمادگی بیشتری برای همنوایی با هنجارهای جامعه دارند، کمتر مرتکب قتل می‌شوند (احمدی، ۱۳۸۴: ۱۹۵؛ قنبری، ۱۳۸۵). قتل، یک واقعه اجتماعی، تحت تأثیر عوامل اجتماعی از جمله سطح تحصیلات (سرمایه فرهنگی)، ساختار قومی جامعه، طبقه اجتماعی، انسجام اجتماعی و تعلق اجتماعی و شبکه‌های ارتباطی همسایگان (سرمایه اجتماعی) و ویژگی اقتصادی جامعه (فقر، بیکاری، محرومیت‌ها) و شرایط روانی فردی (اختلال هویتی، بیماری روانی، وسواس فکری و آنومی روانی) است (مثیو کیبسی و همکاران، ۲۰۲۰). قتل، یکی از معضلات بهداشت عمومی شهروندان در ایران است. قتل یکی از چهار عمل مهم مرگ بین انسان‌های جوان بوده و در بازه زمانی ۲۰۰۶ الی ۲۰۱۶، قتل افزایش داشته و نزدیک ۲۶۹۱۸ هزار قتل در ایران رخ داده است که بیشترین آن در بین سنین ۱۵ تا ۲۹ ساله (۴۶،۵ درصد) مشاهده شده و در سال ۲۰۱۶ در هر ۱۰۰۰۰۰ نفر، ۲،۸۱ درصد قتل انجام گرفته است، استان‌های سیستان و بلوچستان، خوزستان، کرمان و ایلام بالاترین نرخ قتل را تجربه نموده است (نظری کنگاوری و همکاران، ۲۰۲۰). مسئله قتل در ایران بر اثر صنعتی شدن، بیکاری، فقر نسبی و نابرابری درآمدی (صادقی و همکاران، ۱۳۸۴: ۸۷)، تعارض عقیدتی - اخلاقی، اختلافات قومی - قبیله‌ای (عشایری و عجمی، ۱۳۹۳)؛ مسائل ناموسی، نزاع مالی - ملکی (صدیق سروستانی ۱۳۸۸: ۱۲۵)، مسائل خانوادگی، وجود فرهنگ خشونت و مردسالاری، اعتیاد و ضعف مبانی دینی (بیات، ۱۳۸۷: ۸۸؛ ودیعه و باشتنی، ۱۳۹۳: ۱۰۰)، افزایش یافته است.

قتل یکی از جرائم خشن، هراس‌آور و جنایتی اجتماعی است که آدم‌ها به دلایل اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و روانی مرتکب آن می‌شوند. مطابق نتایج مرکز آمار ایران و ۳۸ سند پژوهشی، قتل در طی سال‌های ۱۳۷۷-

1. Serious Crimes
2. Hubbard
3. united nations office on drugs and crime

۱۴۰۰ افزایش یافته است. پژوهش‌های مختلفی در قالب روش کمی، کیفی و اسنادی به این بحث پرداخته‌اند، خلاً مهم این تحقیقات در فقدان یک اجماع، جمع‌بندی و ارائه یک الگوی نهایی ریشه‌های وقوع مسئله قتل در ایران در یک بازه زمانی فوق است. بر این اساس هدف پژوهش عبارت است از:

۱. مطالعه عوامل مؤثر بر وقوع قتل در بازه زمانی ۱۳۷۷-۱۴۰۰؛

۲. دسته‌بندی عوامل مؤثر بر وقوع قتل به روش فراترکیب؛

۳. ارائه سیاست‌گذاری اجتماعی-فرهنگی جهت کاهش قتل؛

قتل، از جرائم بسیار خشن در جوامع بشری و از رفتارهای مذموم در جهان بینی اسلامی است. اسلام قتل را معادل قصاص دانسته تا از عادی شدن آن جلوگیری شود. در ایران مانند جوامع دیگر قتل به دلایل اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و روانی رخ می‌دهد و آمارها حاکی از افزایش آن دارد. این یکی از علامت‌های کاهش سرمایه اجتماعی و بحران خانوادگی است، با کاهش سرمایه اجتماعی در سطح خانواده، قتل خانوادگی و غیر خانوادگی افزایش می‌یابد، هرچه نظام خانواده تقویت شود به همان میزان جامعه میزان قتل کمتری را تجربه می‌کند. پیامدهای قتل در جامعه شامل افزایش ترس از جرم، ترس از قربانی شدن، احساس ناامنی، کاهش سرمایه اجتماعی، افزایش بزهکاری و کاهش سلامت روانی-اجتماعی شهروندان از یک طرف و افزایش هزینه‌های سازمان و نهادها از جمله کارآگاه قتل، نهادهای انتظامی و قضایی است، به این خاطر با مطالعه قتل، می‌توان ضمن فهم ریشه‌های کلی وقوع قتل، سازوکارهای مناسبی را برای دستگامی دولتی و غیردولتی داد. قتل، کشته شدن یک فرد به دست دیگری؛ خارج شدن روح از بدن، کشتن نوع انسان و از بین رفتن زندگی اجتماعی است. عملی است که ادامه زندگی و حیات را از انسان سلب می‌کند. واژه Killing به معنای قتل، کشنده و دلربا؛ لطمه به حیات دیگری وارد کردن، خواه با عمل مادی و فیزیکی یا خواه به واسطه ترک فعل است. قتل در جامعه ایران به چندین دسته: ۱. قتل‌های ناموسی، ۲. قتل‌های خانوادگی، ۳. قتل بین طایفه‌ای، ۴. قتل انتقامی و ۵. قتل سریالی تقسیم می‌شود. در بین جرائم علیه اشخاص قتل دارای بالاترین آمار است.

طبق نظریه اسملسر، بر تمایز ساختاری است که ریشه در اندیشه‌های کارکردگرایی دارد. تمایز ساختاری یعنی تبدیل شدن ساختارها و واحدهای کلان با کارکردهای گسترده به واحدهای کوچک‌تر و تخصصی‌تر و البته در ارتباط با سایر واحدهاست (سو، ۱۳۹۴: ۸۸). تمایز ساختاری ناقص، یعنی قدم در توسعه نافرجام پیامدهای منفی از جمله گسترش ناپهنجاری اجتماعی دارد (اسملسر، ۱۳۸۰). قتل، محصول تغییرات سریع اجتماعی و ناهماهنگی بین نهادهای سنتی و مدرن است (سو، ۱۳۹۴: ۹۰). به دلیل اینکه تمایز یافتگی تخصصی شدن به‌طور هم‌زمان و یکسان در همه سطوح جامعه رخ نمی‌دهد و همه هم‌زمان فرایند توسعه را طی نمی‌کنند، نهادها نمی‌توانند هماهنگ باهم عمل کنند و این عدم ادغام و هماهنگی زمینه‌ساز ستیز ارزشی و همچنین توسعه ناموزون می‌شود و زمانی که در جامعه روند تحول اجتماعی ناموزون و سرگردان شد، خود عامل اصلی نابسامانی‌های اجتماعی و هنجارشکنی‌ها است. حاصل تمایزبایی ناقص، بدقوارگی توسعه اجتماعی است. در اثر این ناهمگونی فرایند توسعه، شکاف طبقاتی، بی‌عدالتی، تضاد اجتماعی و درنهایت بی‌سازمانی اجتماعی شکل می‌گیرد. عدم سیاست‌گذاری مناسب توسعه‌ای برای

حل محرومیت اجتماعی، فقر، ناکامی عمیق، بیکاری و نابسامانی طبقاتی-اجتماعی، بسترهای شکل گرفتن رفتارهای وندالیسم از جمله خشونت، دگرگوشی، تضاد، قتل و جرائم اجتماعی را دامن می‌زند. این رویکرد در آثار امیل دورکیم در کتاب تقسیم‌کار اجتماعی، به نابسامانی اجتماعی شهرت یافته است (راب، ۱۳۷۹). ریشه تمایز اجتماعی-ساختاری در گام نهادن در مسیر نوسازی است و گذار اجتماعی ناشی از تمایزیابی، زمینه‌ساز، اختلال اجتماعی-هنجاری در جامعه است (دورکیم، ۱۳۹۸: ۲۶۳). نابسامانی اجتماعی، زمانی حاصل می‌شود که در اثر نوسازی و گذار جوامع از حالت سنتی به مدرن، امکان حل تعارض‌ها و پاسخ به مطالبه‌های اجتماعی (محرومیت‌ها، ناکامی، حل تعارض و کشمکش اجتماعی) را ندارد، تداوم این رویکرد در توسعه ناهنجاری اجتماعی مؤثر است. آبراهام مازلو، نیز به اهمیت حل نیازهای اجتماعی اشاره دارد، ناتوانی جامعه در کاهش نیازهای امنیتی، سامان جامعه را دچار کژ کارکرد می‌کند (مازلو، ۱۳۶۷؛ کرایب، ۱۳۸۲). جامعه دچار بحران توسعه ناشی از ناهماهنگی‌های ساختاری در اثر تمایزیابی است. در جامعه در حال تجربه تمایز ساختاری (گذار از جهان مکانیکی به ارگانیکی دورکیمی)، جوامع با وجود اینکه حالت جدید را تجربه کرده و نقش‌های مختلف میان نهادهای گوناگون تقسیم‌شده و هر نهادی عهده‌دار وظایف مختلف و مجزا هست، اما این نهادها هنوز نتوانسته‌اند به گونه‌ای هماهنگ با یکدیگر ادغام شوند و وظایف خود را به گونه‌ای انجام دهند که مکمل یکدیگر باشد. این ناهماهنگی‌های بین نهادی و همچنین ناهماهنگی‌های درون نهادی زمینه‌ساز ستیز ارزشی و بحران و آشفتگی و انواع جرائم در سطح جامعه شده است، این شرایط به آنومی توسعه‌ای اسلمسر^۱ تعبیر می‌شود.

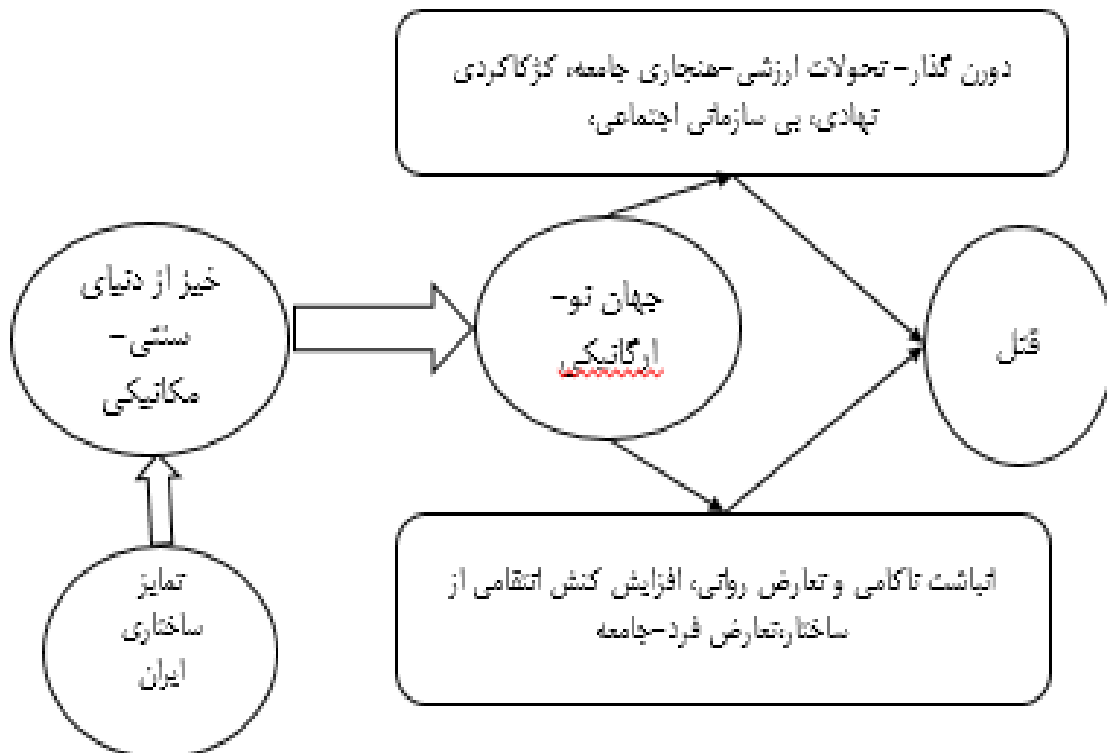
قتل یکی از مسائل عمده جامعه ایرانی است و در اکثر استان‌های کشور اعم از استان‌های در حال توسعه، کم توسعه و توسعه‌یافته، با قتل‌های خانوادگی، ناموسی، قتل بر اثر اختلاف مالی یا اختلالات اجتماعی-روانی مواجه هستیم، پرونده‌های قضایی و کلانتری، بخشی از زمان خود را صرف کشف جرائم مرتبط با قتل می‌کنند. به دلیل مسئله اجتماعی بودن قتل، نویسندگان ایرانی، با روش‌های کمی و کیفی سعی کردند که این مسئله را تحلیل و ریشه‌شناسی نمایند، تحقیقات (جدول شماره ۱) در بازه زمانی ۱۳۷۷ الی ۱۴۰۰ دارای نتایجی پراکنده بوده و هدف اصلی فراترکیب، تجمیع نتایج آن‌ها و سنخ‌شناسی و الگوبندی آن‌ها برحسب عوامل چندگانه است تا بتوان ضمن شناسایی دقیق و سریع ریشه‌های وقوع قتل، سیاست‌گذاری مناسب برای انجام تقسیم‌کار اجتماعی در نهادها و دستگاهی اجتماعی باهدف کاهش و پیشگیری از وقوع قتل ارائه داد.

روش پژوهش

در این پژوهش از روش فراترکیب^۲ با هدف شناسایی سؤال اصلی پژوهش و در مرحله بعد پاسخ‌گویی (به پرسش اولیه) به جستجو، گزینش، خلاصه شواهد نتایج پژوهش استفاده شده است. محقق بعد از شناسایی و دانلود منابع تحقیق (کمی، کیفی و اسنادی)، به‌جای ارائه یک خلاصه جامعی از پژوهش،

۱. این اصطلاح را نویسنده به دلیل نزدیکی با مفهوم آنومی دورکیمی بکار برده و از جای دیگر اقتباس نموده است.

یک ترکیب تحلیلی-تفسیری از یافته‌ها در قالب مقوله و مفاهیم کلان جهت ترکیب نتایج و داده‌ها، اقدام کرده و مأخذ آن را در مدل ذکر نموده است. در این روش از هفته مرحله ۱. مشخص کردن هدف اولیه و اصلی؛ ۲. مطالعه نظام‌مند ادبیات (جستجوی مطالب و دانلود آن‌ها)؛ ۳. جستجو و انتخاب مقاله‌های مناسب (غربالگری مقالات و گزینش آن مرتبط با سؤال پژوهشی)؛ ۴. استخراج اطاعات پژوهش (فیش‌برداری از نتایج پژوهش به‌صورت جداگانه)؛ ۵. تحلیل و ترکیب نتایج پژوهش مختلف در یک مؤلفه (قرار دادن متغیرهای مشابه به لحاظ شاخص در یک مقوله از یافته‌های متفاوت پژوهش)؛ ۶. کنترل و ارزیابی کیفیت مقوله (درستی مقوله و ارتباط مقوله با مفاهیم از نظر علمی و تخصصی) و ۷. ارائه یافته‌های حاصل از ترکیب در قالب یک الگوی کیفی (یک مدل نهایی) است. براین اساس، در بازه زمانی ۱۳۷۷ الی ۱۴۰۰ تعداد ۳۸ مقاله با موضوع «قتل ناموسی، قتل عمد، قتل غیرعمد، آدمکشی و همسرکشی» گردآوری و وارد فاز تحلیل شدند و بعد از انجام مطالعات توصیفی؛ بخش ترکیب نتایج مطالعات (۳۸ سند) انجام شده است که خلاصه این پژوهش توصیفی در جدول ۲ ارائه شده است. در گام هفتم پژوهش، محقق بعد از کدگذاری طی تجزیه و تحلیل مفاهیم، به مفهوم‌سازی اقدام کرده است تا داده‌ها را در قالب مفاهیم علمی کلان تنظیم نماید و پدیده‌های مرتبط با پرسش پژوهش را سازمان‌دهی نماید. مراحل که به مفاهیم نهایی در هر مقوله ختم می‌شود.

شکل شماره ۱: الگوی نظری پژوهش

جدول شماره ۱. خلاصه پژوهش‌های فراترکیب

شهر تحقیق	گروه	حجم نمونه	روش نمونه‌گیری	نویسندگان
ایران شهر	مردان زندانی	۴۰	در دسترس	نظری و همکاران (۱۴۰۰)
کرمان	زنان زندانی	۱۰۴	تصادفی	سعیدی و همکاران (۱۴۰۰)
اردبیل	خانوار روستایی	۲۵۰	طبقه‌ای تصادفی	جوانمرد و همکاران (۱۳۹۹)
کشوری	مجرمان زندانی	۱۰	تعمدی	دانائی فرد و همکاران (۱۳۹۹)
خراسان رضوی	مردان زندانی	۱۰۵	در دسترس	رحیمی (۱۳۹۹)
کشوری	مجرمان زندانی	۳۱	تعمدی	نیازی، عشایری (۱۳۹۹)
کشوری	مجرمان زندانی	۵۸	تعمدی	جهانگیرپور و همکاران (۱۳۹۹)
ساوجبلاغ	مجرمان زندانی	۸۲	تمام شماری	بدری و همکاران (۱۳۹۸)
کشوری	متخصصان	۲۰۰	در دسترس	دلاور و کوهزادیان (۱۳۹۸)
آذربایجان شرقی	مجرمان زندانی	۳۸۶	تمام شماری	فتحی و همکاران (۱۳۹۸)
آذربایجان شرقی	مجرمان زندانی	۹۲	تصادفی ساده	اکبری و علمی (۱۳۹۷)
مریوان	مجرمان زندانی	۳۸۴	خوشه‌ای	ریاحی و اسمعیلی (۱۳۹۷)
کرمان	مجرمان زندانی	۱۱۰	تعمدی	میرزا بیگی و همکاران (۱۳۹۷)
رشت	مجرمان زندانی	۱۳	تعمدی	یعقوبی چوبری (۱۳۹۷)
گیلان	مجرمان زندانی	۱۴۰	در دسترس	پسندیده و همکاران (۱۳۹۶)
کشوری	شهروندان	۵۰	در دسترس	جلالیان (۱۳۹۶)
یاسوج	مجرمان زنانی	۴۰	در دسترس	رمضانی و همکاران (۱۳۹۶)
کشوری	مجرمان زندانی	۳۴	در دسترس	مداحی و حاجی ملک محمدی (۱۳۹۶)
استان مرکزی	مجرمان زندانی	۳۸۴	تصادفی	نیازی و عشایری (۱۳۹۶)
خراسان رضوی	مجرمان زندانی	۹۰	تمام شماری	عطاران و همکاران (۱۳۹۵)
کشوری	مجرمان زندانی	۲۸	خوشه‌ای	لطفی و همکاران (۱۳۹۵)
کرمانشاه	متخصصان	۶۰	تمام شماری	وروایی و رنجبر (۱۳۹۴)
قزوین	مجرمان زندانی	۵۱	تعمدی	عبدالرحمانی و چگینی (۱۳۹۳)
اهر	خانوار روستایی	۲۶۷	تعمدی	عشایری و عجمی (۱۳۹۳)
مشهد	مجرمان زندانی	۶۰	تصادفی	زنگنه و همکاران (۱۳۹۲)
اصفهان	مجرمان زندانی	۱۶۷	تصادفی ساده	نصیری و همکاران (۱۳۹۲)
فارس	مجرمان زندانی	۷۱۵	تعمدی	اشرافی (۱۳۹۱)
یزد	مجرمان زندانی	۱۰۰	تعمدی	حاجی زاده‌میمندی (۱۳۹۱)
کشوری	مجرمان زندانی	۸۸	تعمدی	غلاملو (۱۳۹۰)
اصفهان	زنان زندانی	۱۹	تعمدی	مقصودلو و همکاران (۱۳۸۸)
خوزستان	شهروندان	۱۳۶	خوشه‌ای	زارع و غانمی (۱۳۸۶)
کشوری	مجرمان زندانی	۱۹	تعمدی	شاکری و مرادی (۱۳۸۶)
کشوری	مجرمان زندانی	۱۴۵	تعمدی	عاقلی و امام قلی پور (۱۳۸۶)
تهران	مجرمان زندانی	۱۳۶	تمام شماری	امام هادی و همکاران (۱۳۸۵)

افتخاری و همکاران (۱۳۸۴)	تصادفی ساده	۳۴۷	مجرمان زندانی	تهران
گلدوزیان (۱۳۸۳)	تعمدی	۲۰۱	رانندگان قاتل	کشوری
معظمی (۱۳۸۱)	تعمدی	۱۸	مجرمان زندانی	فارس
زکی (۱۳۷۷)	تعمدی	۴۱۰۲	مجرمان زندانی	اصفهان

یافته‌ها

الف. توصیفی

جامعه آماری تحقیق در ۸۱٫۵ درصد از مجرمان زندانی (زنان و مردان)، ۵٫۲ درصد از خانوار روستایی، خبرنگان و کارشناسان و شهروندان عادی و در ۲٫۶ درصد درباره رانندگان قاتل بوده است. به لحاظ قلمرو جغرافیایی پژوهش، بیشترین تحقیقات حوزه قتل (۲۸٫۹ درصد) به صورت کشوری؛ ۷٫۸ درصد در استان اصفهان و خراسان جنوبی و در نهایت ۵٫۲ درصد در استان‌های آذربایجان شرقی؛ استان فارس، تهران و گیلان و کرمان اجرا شده است. نوع‌شناسی قتل‌های مورد بررسی در پژوهش‌ها در ۱۵٫۷ درصد از نوع قتل ناموسی (اخلاقی)؛ ۴۴٫۷ درصد قتل عمد؛ ۷٫۸ درصد قتل سریالی و ۳۴٫۲ درصد قتل کلی (عمد+غیر عمد) بوده است. به لحاظ سطح توسعه استان و محل وقوع قتل، ۴۴٫۷ درصد در استان‌های توسعه یافته؛ ۳۶٫۸ درصد در حال توسعه و ۱۸٫۴ درصد در استان‌های کم توسعه مطالعه صورت گرفته است.

ب) یافته‌های تحلیلی

جدول شماره ۲. دسته‌بندی ابعاد اصلی ریشه‌های قتل

مقوله اصلی	مفاهیم خرد	مأخذ
فرهنگ	۱. عوامل طایفه‌ای: تعلق به جامعه قبیله‌ای، باورهای طایفه‌ای، آداب و رسوم قبیله‌ای، تعصب قبیله‌ای، ساختار خشن جامعه سنتی، زندگی قومی-قبیله‌ای، محلی‌گرایی، هنجارهای ایلی، نظام سلسله‌مراتب طایفه، غیرت اجتماعی، هویت محلی	لطفی و همکاران (۱۳۹۵)؛ زارع و غانمی (۱۳۸۶)؛ عشایری و عجمی (۱۳۹۳)؛ دلاور و کوهزادیان (۱۳۹۸)؛ جوانمرد و همکاران (۱۳۹۹)؛ نویدی و همکاران (۱۳۹۱)؛ بدری و همکاران (۱۳۹۶)؛ فتحی و همکاران (۱۳۹۸)؛ جوانمرد و همکاران (۱۳۹۹)؛ نیازی و عشایری (۱۳۹۹)؛ نیازی و عشایری (۱۳۹۶)؛ یعقوبی چوبری (۱۳۹۷)؛ وروایی و رنجبر (۱۳۹۴)؛ اشرفی (۱۳۹۱)؛ میرزاییگی و همکاران (۱۳۹۷)؛ زنگنه و همکاران (۱۳۹۸)
	۲. عوامل ارزشی: فرهنگ شرافت، باورهای دینی، عقاید سنتی، باورهای مردسالارانه، پابندی به فرهنگ پدرسالاری، فقر فرهنگی، سنت پرستی، حساسیت به ناموس، دعوای ناموسی، تقدیرگرایی، کاهش ارزش‌های انسانی، آنومی فرهنگی، کاهش اخلاق عمومی، رفتار غیراخلاقی شرعی، نابرابری جنسیتی، روابط خارج از چارچوب زناشویی، اثبات مردانگی، باورهای جنسیتی	
	۳. عوامل نگرشی: فرهنگ جامعه، مسائل ناموسی، داغ ننگ، عدم اطلاع از قوانین، نگرش دست‌دوم به زنان، تعصب اجتماعی، نهادینه شدن عصبیت قومی، فرهنگ انتقام‌جویانه، تربیت ناصحیح فرهنگی، عرفی شدن خشونت، ازدواج اجباری، پیش‌داوری و قضاوت، نگرش محلی، عدم آگاهی از فرهنگ ناموسی-قبیله‌ای، هنجارهای سنتی	

لطفی و همکاران (۱۳۹۵)؛
 عبدالرحمانی و چگینی (۱۳۹۳)؛
 دلاور و کوهزادیان (۱۳۹۸)؛ فتحی و
 همکاران (۱۳۹۸)؛ حاجی زاده میمندی
 (۱۳۹۱)؛ جوانمرد و همکاران (۱۳۹۹)؛
 نیازی و عشایری (۱۳۹۹)، یعقوبی
 چوبری (۱۳۹۷)، دانایی فرد و همکاران
 (۱۳۹۸)، میرزاییگی و همکاران
 (۱۳۹۷)، مداح و احمدی (۱۳۹۶)،
 سعیدی و همکاران (۱۴۰۰)

۱. عوامل اختلاف: اختلاف مالی، مشاخره مالی-زراعی، تقسیم ناعادلانه ارث و ثروت، کلاه برداری مالی-ملکی، مشکلات مالی
 ۲. عوامل شکافی: نابرابری درآمد، وضع مالی نامناسب، وضع نامناسب اقتصادی، نابرابری اقتصادی، شکاف طبقاتی، پایگاه اقتصادی پایین،
 ۳. عوامل ساختاری: هزینه دولت، سطح درآمد، میزان پس انداز مالی، بیکاری، تورم، مسئله اقتصادی، شغل کارگری و ناامن، فقر اقتصادی، عدم اشتغال کافی، و سوسه مالی و طمع، آنومی اقتصادی، درآمد نامشروع، سرقت، چرخه نامناسب اقتصادی، محرومیت و ناکامی اقتصادی

۱. عوامل اقلیمی-محیطی: ساختار جغرافیایی، منطقه جغرافیایی، زندگی حاشیه نشینی، شهرنشینی، ساختار قومیتی، دسترسی آسان به سلاح، شرایط آب و هوایی، کمیابی منابع، دسترس نابرابر به منابع، سلامت محیطی،
 ۲. عوامل تعاملی: هم نشینی افتراقی، هویت پذیری از مجرمان، جمع گرایی، یادگیری اجتماعی، خرده فرهنگ، ارذل و اوباش، حمایت دوستان، تجربه خشونت، یادگیری مجرمیت،
 ۳. عوامل سابقه-پروفایل شخصیتی: خشونت علیه زنان، سابقه خشونت، سابقه اعتیاد، سابقه آزار جسمی، سابقه روابط فرا زناشویی، سابقه کفوری، سابقه مشکلات خانوادگی، سابقه جرائم قبلی
 ۴. عوامل خانوادگی: نابسامانی خانواده، حمایت خانواده، تعصبات خانوادگی، خانواده استبدادی، اختلافات خانوادگی، خانواده ازهم گسیخته، اعتیاد خانوادگی، ضعف نظارت های خانواده، شرایط خانواده نامناسب
 ۵. عوامل اعتیادی: سوء مصرف مواد مخدر، مصرف مشروبات الکلی، استفاده از قرص روان گردان
 ۶. عوامل سرمایه ای: سرمایه اجتماعی کم، اعتماد اجتماعی، کاهش همدلی و مشارکت اجتماعی، ضعف انسجام اجتماعی، طرد اجتماعی، فقدان محبت اجتماعی، سردی روابط اجتماعی، تنش و تضاد اجتماعی، پایین بودن اقتدار نزدیکان، سلامت اجتماعی
 ۷. عوامل کنترلی: نظارت اجتماعی، وجدان جمعی، کنترل رسمی، نظارت غیررسمی، فقدان بازدارندگی درونی و بیرونی، همکاری ضعیف با پلیس،
 ۸. عوامل ساختاری: طبقه اجتماعی، نابرابری اجتماعی، ناکامی اجتماعی، فشارهای اجتماعی، محرومیت اجتماعی، فقر اجتماعی، انزوای اجتماعی، اختلافات تاریخی، منزلت و جایگاه اجتماعی نامناسب، سطح توسعه پایین جامعه، ناهمگونی اجتماعی، کاهش تاب آوری اجتماعی، امید اجتماعی کم، شکست تحصیلی، جامعه غمگین،
 ۹. عوامل هنجاری: آنومی اجتماعی، بیگانگی اجتماعی، رفتار وندالیسم، رفتار پرخطر، بی نظمی فیزیکی-اجتماعی، بی سازمانی اجتماعی، احساس ناامنی اجتماعی، نزاع و درگیری، فقدان اوقات فراغت

و روایی و رنجبر (۱۳۹۴) مقصودلو
 و همکاران (۱۳۸۸)؛ ریاحی و
 اسماعیلی (۱۳۹۷)؛ نیازی و عشایری
 (۱۳۹۸)؛ افتخاری و همکاران (۱۳۸۴)؛
 عبدالرحمانی و چگینی (۱۳۹۳)؛
 دلاور و کوهزادیان (۱۳۹۸)؛ فتحی
 و همکاران (۱۳۹۸)؛ اکبری و علمی
 (۱۳۹۶)؛ حاجی زاده میمندی (۱۳۹۱)؛
 جوانمرد و همکاران (۱۳۹۹)؛ نیازی
 و عشایری (۱۳۹۹)؛ نیازی و عشایری
 (۱۳۹۶)، زکی (۱۳۷۴)، معظمی
 (۱۳۸۱)، یعقوبی چوبری (۱۳۹۷)،
 پسندیده و کاشف زمانه (۱۳۹۶)،
 میرزاییگی و همکاران (۱۳۹۷)، سعیدی
 و همکاران (۱۴۰۰)

مقصودلو و همکاران (۱۳۸۸)؛
 نصیری و همکاران (۱۳۹۳)؛
 عطاران و همکاران (۱۳۹۶)؛ امام
 هادی و همکاران (۱۳۸۵)؛ غلاملو
 (۱۳۹۰)؛ بدری و همکاران (۱۳۹۸)؛
 عبدالرحمانی و چگینی (۱۳۹۳)؛
 فتحی و همکاران (۱۳۹۸)؛ اکبری
 و علمی (۱۳۹۵)؛ میمنندی (۱۳۹۱)؛
 غلاملو (۱۳۹۱)؛ نویدی و همکاران
 (۱۳۹۱)؛ عطاران و همکاران (۱۳۹۶)؛
 امام هادی و همکاران (۱۳۸۵)؛ فتحی
 و همکاران (۱۳۹۸)؛ اکبری و علمی
 (۱۳۹۶)؛ جوانمرد و همکاران (۱۳۹۹)؛
 نیازی و عشایری (۱۳۹۹)؛ یعقوبی
 چوبری (۱۳۹۷)؛ پسندیده و کاشف
 زمانه (۱۳۹۶)؛ رحیمی احمدآبادی و
 همکاران (۱۳۹۹)؛ رضانی و همکاران
 (۱۳۹۵)

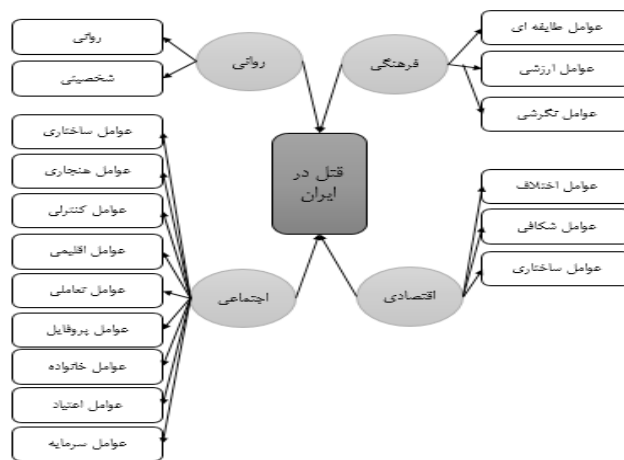
۱. عوامل روانی: آزار جسمی - روانی، ضعف مهارت‌های ارتباطی، ناتوانی در حل مسئله، کنترل خشم، اضطراب، وسواس و ترس مرضی، خودشیفتگی و ضداجتماعی، بیماری روانی، اختلال روانی، افسردگی، پارانویید، روان‌پریشی، بی‌ثباتی هویتی، بدبینی، ترسوئی، سلامت روانی، تاب‌آوری، افکار هیجانی

۲. عوامل شخصیتی: رفتار پرخاشگرانه، شکایات جسمی، اقدامات تحریک‌کننده و خصومت شخصی، سابقه خودزنی، سابقه اقدام به خودکشی، حساسیت در روابط متقابل، علاقه به رفتار پرخطر اجتماعی، عدم تعادل رفتاری، قلدرمانی، چهره خشن، سلامت شخصیتی، شخصیت‌نمایشی،

میرزاییگی و همکاران (۱۳۹۷)، زارع
 و غانمی (۱۳۸۶)؛ بدری و همکاران
 (۱۳۹۶)؛ عبدالرحمانی و چگینی
 (۱۳۹۳)؛ دلاور و کوهزادیان (۱۳۹۸)؛
 فتحی و همکاران (۱۳۹۸)؛ اکبری و
 علمی (۱۳۹۶)؛ حاجی‌زاده میمنندی
 (۱۳۹۱)؛ نیازی و عشایری (۱۳۹۹)؛
 نیازی و عشایری (۱۳۹۶)؛ نیازی و
 عشایری (۱۳۹۹)

پایگاه اقتصادی-اجتماعی، سن، جنسیت، وضعیت تأهل، وضعیت شغلی، قومیت، سطح تحصیلات، محل سکونت، حجم جمعیت خانواده، محل تولد، زمان و فصل واقعه، مهاجرت،

بر این اساس گام نهایی حاصل (مرحله هفتم) از فراترکیب در شکل زیر ترسیم شده است.

شکل شماره ۲. مطالعه فراترکیب ریشه جامعه‌شناختی قتل

بحث و نتیجه گیری

قتل، قتل، پدیده اجتماعی است. در همه جوامع با میزان متفاوتی رخ می‌دهد. در ایران مطابق ۳۸ سند تحقیقی در بازه زمانی ۱۳۷۷ الی ۱۴۰۰، این مسئله به دلایل فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و روانی، افزایش یافته است. روش تحقیق از نوع فراترکیب بوده است. نتایج نشان می‌دهد که مطابق نتایج پژوهش ۱. عوامل اجتماعی (ساختاری، هنجاری، اقلیمی، کنترلی، تعاملی، خانواده، اعتیاد و عوامل سرمایه‌ای)؛ ۲. عوامل اقتصادی (اخلاقی-منزعه‌ای، شکافی-طبقاتی و عوامل ساختاری-کلان)؛ ۳. فرهنگی (عوامل طایفه‌ای، ارزشی و نگرشی) و در نهایت ۴. روانی (عوامل هویتی، اخلاقی، شخصیتی-فردی) در وقوع قتل در این بازه زمانی مؤثر بوده است. می‌توان گفت که تغییرات سریع جامعه ایران از سنتی به مدرنیته و تمایزبایی ساختاری و تقسیم‌کار ناقص نهادی و غیر نهادی، به افزایش تضادهای اجتماعی از جمله تعارض هنجاری-ارزشی، شکاف طبقاتی، گسترش فقر، کاهش باورهای مذهبی، از بین مکانیسم کنترل اجتماعی، احساس بیگانگی اجتماعی؛ فردگرایی؛ کاهش سرمایه اجتماعی بین سطح خانواده و افراد، انباشتی از محرومیت و ناکامی اجتماعی، افزایش پدیده فقر و ناامنی شغلی و غذایی شده است، این بی‌سازمانی اجتماعی و گسیختگی، باعث کاهش تعهدات افراد نسبت به همدگر و ظهور آنومی اخلاقی-اجتماعی و در نهایت از بین رفتن قباحت اقدام به قتل شده است. نوع قتل در استان‌های با بافت منسجم سنتی، بیشتر از نوع قتل‌های ناموسی، قبیله‌ای، طایفه‌ای، خویشاوندی بوده که بسترهای آن را انگیزه‌های مالی، اختلاف ارثی، تنش در روابط خانوادگی و مسائل مرتبط با خویشاوندان شکل می‌دهد. به این خاطر در این گونه استان‌ها، عمده قتل‌ها در بین آشنایان رخ می‌دهد. در استان‌هایی که رنگ و بومی مهاجر به خود گرفته و به دلایل ساختار اقتصادی، گروه‌های مختلفی را در خود جذب و دفع می‌کند، سنخ قتل‌ها از گونه‌های دیگری مثل به دلایل مسئله جنسی، سرقت، اخاذی و در نهایت مسئله فردی رخ می‌دهد. قتل بیشتر در بین آن‌هایی رخ می‌دهد که شناخت جمعی و تاریخی از یکدیگر ندارند و بیشتر شناخت آن‌ها از هم فردی، کوتاه‌مدت و مبتنی بر روابط ابزاری بوده است. بر این اساس، بهترین سیاست‌گذاری کاهش قتل، در گام اول ۱. حل بی‌سازمانی اقتصادی (ناکامی و محرومیت اجتماعی، اختلافات مالی-ملکی، کاهش فقر و ایجاد یک امنیت غذایی-اقتصادی)، در گام دوم ۲. حل بی‌سازمانی اجتماعی (بهبود سبک زندگی، اوقات فراغت سالم، ایجاد فعالیت شغلی-اجتماعی مفید، ساماندهی نظام خانواده و ایجاد خانواده‌ای متعالی و بدون تنش، کاهش اضطراب و دغدغه اجتماعی، ایجاد یک آینده‌ای امن و باثبات)، در گام سوم ۳. بی‌سازمانی فرهنگی (نوگرایی و تمایز اجتماعی، آموزش و ارتقای فرهنگ متعالی، بردباری و مدارای اجتماعی، تربیت شخصیت اجتماعی سالم-بهنجار) و در گام نهایی ۴. بی‌سازمانی نهادی (حل تعارض نهادهای اجتماعی: کاهش حجم پرونده قضایی، ترمیم قضا زدایی، تعامل و کاهش فاصله بین نهادهای قضایی-انتظامی با مطالبه جامعه) است.

منابع

- احمدی، حبیب (۱۳۸۴). **جامعه‌شناسی انحرافات**، تهران: انتشارات سمت.
- آریانپور، عباس (۱۳۸۰). **فرهنگ فشرده انگلیسی به فارسی**، تهران: امیرکبیر.
- اسملسر، نیل جی (۱۳۸۰). **تئوری رفتار جمعی**، ترجمه: عماد افروغ و رضا دژاکام، تهران: انتشارات دواوین.
- اشرفی، ارسلان (۱۳۹۱). بررسی پیمایشی بزه قتل عمد در استان فارس، **مجله مطالعات پیشگیری از جرم**، تابستان، ۷(۲۳)، ۱۰۷-۱۲۴.
- افتخاری، علی؛ قربانی، مظاهر و قره داغی، جابر (۱۳۸۴). بررسی روش‌ها و انگیزه‌های مختلف قتل در تهران بزرگ، **مجله علمی پزشکی و قانونی**، ۱۱(۴)، ۱۸۴ - ۱۷۹.
- آقابابایی، بنی اسماعیل (۱۳۹۳). تأثیر مرگ قاتل عمد بر مجازات، **مجله فقه**، پاییز، ۳۱(۳)، ۶۴-۴۵.
- اکبری، ابراهیم و علمی، محمود (۱۳۹۷). بررسی عوامل اجتماعی - اقتصادی مرتبط با وقوع قتل در استان آذربایجان شرقی، **مجله مطالعات جامعه‌شناسی**، ۱۰(۳۸)، ۱۵۳-۱۳۹.
- امام هادی، محمدعلی؛ جلیوند، مریم و صالحی، منصور (۱۳۸۵). فراوانی اختلالات روانی در مجرمان قتل عمد، **فصلنامه رفاه اجتماعی**، ۵(۲۰)، ۱۶۳ - ۱۵۳.
- انصاری، ولی‌الله (۱۳۸۰). **اصول تحقیقات جنائی**، تهران: انتشارات سمت.
- انوری، حسن (۱۳۸۲). **فرهنگ کوچک سخن**، تهران: نشر سخن.
- بدری، علی؛ عظیم زاده، شادی؛ شیری، عباس و مؤذن زادگان، حسنعلی (۱۳۹۸). سیمای جنایی قتل‌های عمدی در شهرستان ساوجبلاغ، **نشریه علمی انتظام اجتماعی**، ۱۲(۱)، ۷۵ - ۴۹.
- بیات، بهرام (۱۳۸۷). **پیشگیری از جرم با تکیه بر رویکرد اجتماع‌محور**، تهران: انتشارات معاونت اجتماعی نیروی انتظامی.
- پسندیده، محمد مهدی و کاشف زمانه، غلامحسین (۱۳۹۶). مقایسه حمایت اجتماعی ادراک‌شده، کیفیت زندگی و تاب‌آوری در زنان و مردان مرتکب قتل عمد نسبت به زنان و مردان عادی، **مجله پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی**، ۷(۲۵)، ۷۶-۵۹.
- جلالیان زمان‌پور، غلامرضا (۱۳۸۴). بررسی تحلیلی قتل در حکم شبه عمد، **نشریه حقوقی**، ۱۹، ۱۶۰-۱۳۷.
- جهانگیر، منصور (۱۳۸۱). **قانون مجازات اسلامی**، تهران: نشر دیدار.
- جهانگیرپور، علی؛ شیرزاد، جلال؛ حبیب زاده، اصحاب و نجفی علمی، مرتضی (۱۳۹۹). نوع‌شناسی صحنه‌های ساختی در پرونده‌های قتل و سازوکارهای شناسایی آن، **فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی**، ۱۵(۱)، ۱۷۴ - ۱۵۷.
- جوانمرد، محمد؛ عشایری، طاها و عباسی، الهام (۱۳۹۹). بررسی عوامل اجتماعی فرهنگی مؤثر بر قتل‌های ناموسی، **فصلنامه مددکاری اجتماعی**، ۹(۳)، ۵۶-۴۸.
- حاجی زاده‌میمندی، مسعود (۱۳۹۱). تحلیل آماری قتل در استان یزد با تأکید بر شهرستان یزد، **دو فصلنامه**

مطالعات پلیس زن، ۶(۱۶)، ۱۰۳ - ۸۲.

- دانائی فر، ایمان؛ مهدی زاده، مهرداد و حاجتی، سیفاله (۱۳۹۹). تأثیر رشد اقتصادی، بیکاری، تورم و شهرنشینی بر وقوع جرم (مطالعه موردی: قتل عمد)، **مجله راهبرد توسعه**، پاییز، ۶۳، ۱۲۷-۱۰۹.
- دلاور، علی و کوهزادیان، قاسم (۱۳۹۸). تحلیل مقایسه‌ای و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر قتل‌های ناموسی با سایر قتل‌ها، **فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی**، ۱۴(۳)، ۹۵ - ۷۵.
- دورکیم، امیل (۱۳۹۸). **درباره تقسیم‌کار اجتماعی**، ترجمه: باقر پرهام، تهران: نشر مرکز.
- راب، استونز (۱۳۷۹). **متفکران بزرگ جامعه‌شناسی**، ترجمه: مهرداد میردامادی، تهران: نشر مرکز.
- رابرتسون، یان (۱۳۷۷). **درآمدی بر جامعه**، ترجمه: حسین بهروان، مشهد: آستان قدس رضوی.
- راغب اصفهانی (۱۴۱۲). **المفردات فی غریب القرآن**، دمشق: دارالعلم الدارالشامیه.
- رحیمی احمدآبادی، سمیه و عطاران حمید (۱۳۹۹). عوامل جمعیت‌شناختی، روان‌شناختی و انگیزه‌های قتل در زندانیان قتل عمد، **مجله پزشکی قانونی ایران**، ۲۶(۹۶)، ۹۱ - ۸۶.
- رمضان، شکوفه؛ فروزش، مهدی؛ بشر پوز، سجاد؛ امینی، کامروز و صلاحی، فاطمه (۱۳۹۶). بررسی مقایسه‌ای کنترل هیجان و کارکردهای اجرایی در مجرمان قتل عمد و افراد غیرمجرم، **مجله پزشکی قانونی ایران**، ۲۳(۸۷)، ۲۰۵ - ۱۹۸.
- ریاحی، محمد اسماعیل و اسمعیلی، وحید (۱۳۹۷). بررسی جامعه‌شناسی نگرشی به قتل‌های ناموسی و عوامل اجتماعی مؤثر بر آن در شهر مریوان، **مجله مطالعات اجتماعی ایران**، ۱۲(۳)، ۷۹ - ۵۲.
- ریتزر، جورج (۱۳۹۴). **نظریه جامعه‌شناسی**، ترجمه: هوشنگ نایی، تهران: نشر نی.
- زارع، بیژن و زندی لک، علی‌اکبر (۱۳۹۰). مطالعه رابطه سطح توسعه‌یافتگی اقتصادی - اجتماعی با میزان جرائم خشن در بین استان‌ها، **مطالعات اجتماعی ایران**، ۱۵، ۱۲۵-۹۷.
- زارع، بیژن و غانمی، کفاح (۱۳۸۶). بررسی عوامل مؤثر بر گرایش به قتل «به خاطر شرف» در دشت آزادگان، **مجله دانشکده ادبیات و علوم انسانی**، ۱۵(۵۸ و ۵۹)، ۱۶۵ - ۱۳۳.
- زکی، محمدعلی (۱۳۷۴). بررسی عوامل اجتماعی مؤثر بر قتل در استان اصفهان، **رساله کارشناسی ارشد**، دانشگاه شیراز.
- زنگنه، جواد؛ بابایی، علی و بحرینیان، عبدالمجید (۱۳۹۲). بررسی ویژگی‌های شخصیتی مرتکبین به قتل عمد در زندان مرکزی مشهد و رابطه آن با میزان دل‌بستگی به خداوند، **مجله پژوهش‌های دانش انتظامی**، ۵۸، ۵۲-۳۷.
- سعیدی، محمد؛ صنعت خواه، علیرضا و شیروانی، افسانه (۱۴۰۰). بررسی جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر ضرب‌وجرح و قتل عمد در زندان زنان کرمان، **فصلنامه زن و جامعه**، ۱۲(۴۷)، ۱۴۷-۱۶۰.
- سو، آوین. ی (۱۳۹۴). **تغییرات اجتماعی و توسعه**، ترجمه: محمود حبیبی، نشر پژوهشکده مطالعات راهبردی، تهران.
- سیرت، محمدضیا (۱۳۹۸). نقش اعتقاد غلط در ماهیت قتل عمد، **مجله فقه و قضا**، ۱، ۱۵۵ - ۱۳۳.
- شاکری، ابوالحسن و مرادی کندلاتی، اسفندیار (۱۳۸۶). بررسی رکن روانی قتل عمد با کار نوعاً کشنده،

- مجله پژوهشنامه حقوق و علوم سیاسی، ۵، ۱۴۶-۱۳۵.
- شیرزاد، جلال؛ دهنوی، مصطفی و فقیه فرد، پیمان (۱۳۹۱). عوامل مؤثر بر قتل‌های عمدی شهرستان سمنان، فصلنامه دانش انتظامی، ۱۳(۴)، ۵۷.
- صادقی سقدل، حسین؛ شقاقی شهری، وحید و اصغریوز، حسین (۱۳۸۴). تحلیل عوامل اقتصادی اثرگذار بر جرم ایران، مجله تحقیقات اقتصادی، ۶۸.
- صدیق سروستانی، رحمت‌الله (۱۳۸۸)؛ آسیب‌شناسی اجتماعی، تهران: نشر سمت.
- طیهوری مهر، عبدالحسین (۱۳۹۰). بررسی ریشه‌های فرهنگ و اجتماعی مؤثر بر قتل، فصلنامه دانش انتظامی، ۱(۴)، ۱۱-۲۱.
- عاقلی کهنه شهری، لطفعلی و امامقلی پور، سارا (۱۳۸۶). تاثیر عوامل اقتصادی - اجتماعی بر وقوع جرائم خشن: مطالعه موردی قتل عمد، مجله کارآگاه، ۱(۱)، ۳۷ - ۲۲.
- عبدالرحمانی، رضا و چگینی، علی (۱۳۹۳). تحلیل جامعه‌شناختی قتل‌های سریالی زنان، فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۰(۱)، ۱۰۴ - ۷۹.
- عبدی، عباس (۱۳۶۷). مسائل اجتماعی قتل در ایران، تهران: نشر جهاد دانشگاهی.
- عشایری، طاهما و عجمی، محمد (۱۳۹۳). ریشه‌یابی جامعه‌شناختی باورهای اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر قتل‌های ناموسی، فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۰(۱)، ۵۵ - ۲۹.
- عطاران، حمید؛ کوهستانی، لاله؛ عرفانیان طالعی نوغانی، زهرا؛ حجازی، سید آریا؛ فتوت، اکرم و بنی‌هاشمی، سیده زهره (۱۳۹۵). بررسی میزان شیوع ابتلا به اختلال روان‌پزشکی در مرتکبین به قتل، مجله علمی پزشکی قانونی، ۲۳(۱)، ۲۴ - ۱۷.
- غلاملو، جمشید (۱۳۹۰). علت‌شناسی قتل‌های سریالی بر مبنای اختلالات شخصیتی، فصلنامه حقوق پزشکی، ۵(۱۶)، ۱۶۱ - ۱۳۱.
- فتحی، آیت‌اله؛ عینی پور، جواد؛ رستمی، حسین و پیشرو، صمد (۱۳۹۸). انگیزه‌ها و عوامل وقوع قتل در استان آذربایجان شرقی، فصلنامه پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی، ۱۴(۳)، ۱۲۰ - ۱۱۴.
- قبری، محمد (۱۳۸۵). عوامل موفقیت کارآگاهان ویژه کشف قتل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، فرماندهی و مدیریت انتظامی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشکده علوم انتظامی.
- قهفرخی، سعید (۱۳۹۰). مشکلات اجتماعی ایران، مجله جامعه‌شناسی ایران، ۱(۱ و ۲)، ۲۲۴ - ۱۲۰.
- کرایب، یان (۱۳۸۲). نظریه اجتماعی کلاسیک، ترجمه: شهناز مسمی پرست، تهران: نشر آگاه.
- گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۳). کیفیت مقررات حاکم بر قتل غیرعمد ناشی از رانندگی، مجله الهیات و حقوق، ۱۳(۱)، ۱۸-۷.
- لطفی، عزت‌اله؛ فیض پور، محمدعلی؛ یاری، محمد سعید و ستار رستمی، همت (۱۳۹۵). بررسی تأثیر متغیرهای اقتصادی - اجتماعی بر جرم قتل، فصلنامه مدیریت انتظامی، ۱۱(۳)، ۴۴۰ - ۴۱۵.
- لنگرودی، محمدجعفر (۱۳۷۷). ترمینولوژی حقوق، تهران: انتشارات ابن‌سینا.
- مازلو، ابراهام (۱۳۶۷). روان‌شناسی شخصیت سالم، ترجمه: شیوا رویگریان، تهران: سازمان چاپ هدف.

مداح مجید و جاجی ملک احمدی، هدی (۱۳۹۶). اثر هزینه‌های کل دولت بر نرخ ارتکاب جرم قتل، **مجله پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی**، ۱۲(۳)، ۲۶ - ۹. مصطفوی، حسن (۱۳۶۰). **التحقیق فی کلمات القرآن الکریم**، ج ۹، تهران: بنگاه ترجمه و نشر کتاب.

معظمی، شهلا (۱۳۸۱). **همسرکشی**، تهران: انتشارات آگه.

معین، محمد (۱۳۹۴). **فرهنگ فارسی معین**، تهران: سرایش.

مقصودلو، صفا؛ قدوسی، آرش؛ کفاشیان، علیرضا؛ بهرام زاده، سمیه و عطاری، عباس (۱۳۸۸). ارتکاب به قتل در زنان قاتل، **مجله روان‌پزشکی و روانشناسی بالینی ایران**، ۱۵(۴)، ۳۹۷ - ۳۸۸.

میرزاییگی، محبوبه؛ شاملو، باقر و بوستانی، داریوش (۱۳۹۷). بررسی جرم شناختی علل ارتکاب جرائم خشن (قتل عمد و آدم ربایی)، **مجله کارآگاه**، ۴۵(۴۵)، ۷۳ - ۵۵.

نجفی ابرنآبادی، علی (۱۳۹۰). **مباحث در علوم جنایی**، تهران: نشر میزان.

نجفی ابرنآبادی، علی حسین؛ جعفری زاده، فتاح و هادی تبار، اسماعیل (۱۳۹۴). مطالعه انگیزه‌های مختلف قتل و عوامل مرتبط، **مجله پزشکی قانونی ایران**، ۲۱(۳)، ۱۹۷ - ۱۸۹.

نصیری، نوید؛ خلیلی، مجتبی؛ رحیمی، حسن و مولوین حسین (۱۳۹۲). بررسی رابطه عوامل فردی، اقلیمی و بوم‌شناختی با جرم قتل عمد، **مجله علمی پزشکی قانونی**، ۱۹(۱ و ۴)، ۱۸۳ - ۱۷۵.

نظری، رضا؛ کهزائی، فرهاد؛ ثناگوی محور، غلامرضا (۱۴۰۰). ارتباط بین عملکرد خانواده، حمایت اجتماعی وضعیت اقتصادی اجتماعی با خشونت‌های منجر به قتل، **مجله علوم پزشکی رازی**، ۲۸(۴).

نیازی، محسن و عشایری، طاها (۱۳۹۶). تحلیل وضعیت قتل به‌عنوان مسئله اجتماعی در استان مرکزی، **تحلیل مسائل و آسیب‌های اجتماعی استان مرکزی**، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.

نیازی، محسن و عشایری، طاها (۱۳۹۹). **جامعه‌شناسی قتل در ایران**، تهران: دانشگاه علوم انتظامی.

ودیع، ساسان و باشتنی، نرگس السادات (۱۳۹۳). عوامل اجتماعی و فرهنگی مؤثر در بروز خشونت در پسران، **فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی ایران**، ۴(۱۴).

وروایی، اکبر و رنجبر، نینا (۱۳۹۴). مؤلفه‌های پیشگیری وضعی از وقوع قتل عمد، **مجله پژوهش‌های اطلاعاتی و جنایی**، ۱۰(۳)، ۱۰۰ - ۷۹.

یعقوبی چوبری، علی (۱۳۹۷). **سنخ‌شناسی و دلایل وقوع قتل عمد**، **مجله مسائل اجتماعی ایران**، ۹(۱)، ۱۶۹ - ۱۴۸.

Hubbard, K. (2020). **FBI: Homicides Increased by Nearly 30% in 2020 mFBI data revealed an unprecedented spike in homicides in 2020, but overall crimes declined since the year prior.** Sept. 27, 2021, at 5:37 p.m. <https://www.usnews.com/news/national-news/articles/2021-09-27/fbi-homicides-increased-by-nearly-30-in-2020>

Kibusi, M.; Ohnishi, S.; Outwater and Kaoruko, A.M. (2020). Sociocultural factors that

reduce risks of homicide in Dar es Salaam: a case-control study, **Injury Prevention**, Volume 19, Issue 5

Nazari Kangavari, H. , Barzegar, A., Mirtorabi, S.D.; Ghadirzadeh, M.R.; Forouzes, M.; Taherpour, N. ;Shahbazi, F. and Hashemi Nazari, S.S.(2020). Exploring Change in Trend of Homicide Incidence Rate in Iran from 2006 to 2016: Applying Segmented Regression Model, **J Res Health Sci**. Published online 2020 May 5. Doi: 10.34172/jrhs .2020.12 Spring; 20(2): e00477.

UNOD.(2019). **Global Study on Homicide**,<https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/gsh/Booklet1.pdf>, Vienna Austria

UNODC(2013). **Global Study on Homicide 2013 Report**,

https://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf, p. 18.